

VII. Політичні технології

УДК 327,8

*Найчук А. А.***Магістрант Інституту політології та права НПУ імені
М. П. Драгоманова***ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЛІТИЧНОЇ
МЕТАФОРИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ
ДИСКУРСІ**

Систематизовано закономірності функціонування метафоричних конструкцій в українському політичному дискурсі.

Ключові слова: *політична метафора, метафоричне моделювання, фрейм, концептуалізація, понятійна сфера.*

Структура сучасного політичного дискурсу об'єднує широкий спектр механізмів реалізації функціонального інструментарію. Дана тенденція відкриває значний потенціал метафоричних трансформацій тексту, що детермінує використання метафори у політичній лексиці для експлікації політичного процесу та усіх його вимірів за допомогою соціальної термінології з метою донесення до реципієнта комунікації потрібного для мовця інтерпретування інформаційного потоку.

Актуальність даної роботи полягає в необхідності вивчення структурних елементів політичного дискурсу, як рушійної сили політичного процесу. Варіативні елементи вербалізації кожного політичного поняття інтенсифікують асиміляцію його імпліцитного змісту в свідомості суспільства. Як результат, сучасна політика побудована на реалізації імпліцитних інтенцій і поясненні політичних явищ через конструювання соціально-політичного діалогу.

Функціональні тенденції політичної метафори, в рамках політичного дискурсу, стали об'єктом дослідження багатьох представників різних політичних шкіл. Значний доробок для розвитку теоретичної бази даної дефініції зробили Дж. Лакофф, М. Джонсон, А. Чудинов, Е. Будаєв, Е. Лакло, А. Абрантес, Дж. Чартеріс-Блек, П. Друлак,

Р. Хюльсе. Серед українських дослідників, які досліджували політичний дискурс у його різноманітних проявах варто виокремити Л. Нагорну, О. Петренко та О. Білого.

Метою роботи є дослідження закономірностей функціонування політичної метафори в рамках українського політичного дискурсу. Реалізації поставленої мети відповідає виконання таких завдань:

- встановити сутність поняття «політична метафора»;
- охарактеризувати функціональний потенціал та тезаурус даного концепту;
- визначити рамки використання політичної метафори в рамках українського політичного дискурсу;
- систематизувати українську політичну метафоричність в контексті понятійного поля екстраполяції.

Імплементация політичної метафори в політичну термінологію зумовила еволюцію даного поняття від літературного контексту до політичної теорії [1]. Широке використання метафоричних конструкцій при побудові політичного дискурсу вказує на значний потенціал метафори у вербалізації принципів ідеологічної парадигми [2, с. 29–31]. В рамках даної роботи, метафора буде розглядатися як функціональна одиниця політичної мови, що слугує вербалізації політичного процесу шляхом екстраполяції категорій політичної реальності у відповідну для типу суспільного менталітету понятійну площину.

Класичний варіант теорії метафоричного моделювання апелює до монографії Дж. Лакофа та М. Джонсона «Metaphors We Live By», де метафорі відводиться роль домінантної когнітивної операції в контексті пізнання та репрезентації реальності [3]. На думку американських науковців: «Метафора не обмежується одною лише сферою мови, тобто сферою слів: самі процеси мислення людини в значній степені метафоричні. Саме це ми маємо на увазі, коли говоримо, що понятійна система людини впорядковується і визначається метафорично. Метафори як мовні прояви стають можливими саме тому, що існують метафори в понятійній системі людини. Таким чином, кожен раз, коли ми говоримо про метафори типу СУПЕРЕЧКА — це ВІЙНА, відповідні метафори слід розуміти, як метафоричні поняття (концепти)» [4, с. 69].

Для систематизації когнітивних аналогій ментальної перцепції метафоричне поле використовує власний системний потенціал. Кожна цілісна метафорична категорія включає фрагментарну одиницю понятійної картини світу — «фрейм». Дані елементи структурують вихідну

концептуальну сферу-джерело і слугують для модифікованої ментальної категоризації сфери-реципієнта [4, с. 71–72]. Система фреймів функціонує як когнітивний динамічний сценарій, що відображає уявлення про типovu послідовність розгортання метафоричної моделі.

Широкий спектр комунікативних напрямків метафоричного моделювання зумовив значний потенціал класифікації метафоричних моделей. Зокрема російський лінгвіст А. Чудінов структурує метафоричні моделі на такі системні ланки:

— антропоморфна метафора: індивід формує політичну реальність виключно по своїй подобі;

— природоморфна метафора: жива і нежива природа здавна слугує соціуму своєрідною моделлю інтерпретації політичної реальності.;

— соціоморфна метафора: різноманітні складові соціальної картини світу перманентно взаємодіють між собою в людській свідомості;

— артефактна метафора: людина проходить соціалізацію та реалізує себе в процесі творчої свідомої діяльності, що втілюється в створенні речей — артефактів. [4, с. 77–78].

Понятійний принцип класифікації використаний у даній роботі направлений на аналогічне співставлення метафор політичного дискурсу з домінантними сферами української ментальності.

Сутність вживаної в Україні фізіологічної метафоричної моделі полягає в ототожненні політичних реалій з людським організмом в рамках сучасного українського політичного дискурсу. Розгортання понятійного поля метафоричних конструкцій засноване на системі фреймів. Зокрема, систематизація даної метафоричної моделі консолідує широкий спектр смислових категорій — фреймів:

Фрейм «тіло (організм) людини». Українська соціально-політична реальність та територіальна цілісність визначається як єдиний організм. В українському політичному дискурсі дана концептуальна система слугує для уніфікації політичних інтенцій і частково пов'язана з питання Автономної Республіки Крим: «Україна — наш соборний організм» (портал «Російська община») [5].

Фрейм «Фізіологічні органи та частини тіла». Використовується для ототожнення функціональних аспектів політичної системи з фізіологічними органами, які виконують певний спектр робіт, та частинами тіла, які відповідають за екстраполяцію політичних інститутів та владних акторів політичного процесу. В українській політичній комунікації слугують методом інтерпретаційного аналізу політичної

реальності: «Наша влада, нажаль, асоціюється з ненаситним шлунком...» (Ю. Тимошенко) [6]; «Підірвавши комуністичну тоталітарну імперію, наша перемога змінила лице всієї Європи і всього світу» (В. Ющенко) [7].

Фрейм «Трансцендентні, моральні та інтелектуальні складові людського організму». Концепти, що відображають в джерелі понятійних категорій психічні та інтелектуальні властивості людини, інтегровані у сферу соціально-політичного буття. Для даних понятійних структур український дискурс — фундамент для інтенсифікації процесів апелювання до суспільної свідомості, патріотичного піднесення та активної громадянської позиції: «Ганді був і залишається душею свого народу, Маргарет Тетчер — залізною волею нації. Лідери країн — «азіатських тигрів» були і залишаються інтелектом своїх націй» (Ю. Тимошенко) [6].

Фрейм «Фізіологічні дії». Дана понятійна схема слугує для продуктивнішої інтерпретації політичної діяльності шляхом перенесення сутності процесів на характерну функціональність людського організму. В українському політичному діалозі відповідають за зрозуміле для соціуму, аргументоване афішування соціально-політичних вчинків: «Проблема полягає в тому, що всі ці 20 років ми топчемося на місці» (О. Ляшко) [8]; «Опозиція навіть не хоче слухати, не хоче розмовляти...» (Н. Азаров) [9]; «Ми вже залюбили свій народ, наших людей, до неприємності» (В. Литвин) [10].

Якщо фізіологічна метафорична модель набула широкого вжитку в українській політико-комунікативній системі, а державні інституції разом з діяльністю суб'єктів політичного процесу експлікуються понятійними рамками людського організму та його специфічного функціонування, логічним продовженням метафоричного узагальнення політичної реальності буде акцент на девіантному становищі, можливості відхилення у роботі та хворобливості даного умовного людського організму. Як результат, українська дискурсивна площина наповнена понятійним полем, так званої «морбальної метафоричної моделі» антропоморфної системної ланки [11, с. 68]. Залучені до даної концептуальної метафори образи об'єднані концептуальними векторами агресії та тривоги, в них частково відображаються переживання за стан власної країни та своє майбутнє у ній з почуттям власного безсилля. Інший важливий концептуальний вектор — відхилення від природного порядку речей, критичності існуючого положення. Перманентно зростає рівень

активізації та використання даної метафоричної конструкції в сучасному українському дискурсі. Такий прогрес можна пояснити характеристикою німецького науковця С. Ульмана, який відзначив, що «джерелами метафоричної експансії і метафоричного притягання завжди слугують семантичні сфери, викликаючи особливу увагу в народній свідомості» [11, с. 68–69]. Питання здорового способу життя завжди залишалось актуальним для українського суспільства, на одному рівні з тривогами перед розповсюдженням епідемій. Саме тому дана метафорична модель, пов'язана з процесами лікування різноманітних хвороб набула широко вжитку українськими політиками при веденні соціально-політичного діалогу. Системні елементи метафоричного потенціалу поділяються на понятійні фрейми:

1. Фрейм «Пацієнти і медперсонал». Дана термінологічна категорія використовується для асоціативного співставлення українських акторів політичного процесу з хворими та лікарями які здійснюють якісне або безрезультатне лікування: «Я впевнений, ми маємо перестати бути донорами для інших політичних партій» (В. Литвин) [12].

2. Фрейм «Діагноз та стан пацієнта». В рамках українського політичного дискурсу слугує для перенесення результатів впливу політичного процесу на представників соціуму в медичний тезаурус, що характеризує результати та потреби «лікування»: «Це ж опозиція. Вона може сходити з розуму як їй подобається. Ми будемо працювати» (Я. Сухий) [10].

3. Фрейм «Симптоми хвороб». За допомогою характерних концептів в українській політичній комунікації пояснюють передумови, що виправдують подальші вчинки та негативні прояви політичного процесу: «... а сьогодні раптом вони гостро поставили кадрові питання... Раптом в них виник кадровий свербіж» (О. Єфремов) [10].

4. Фрейм «Способи лікування». Дана понятійна підсистема характеризує методику здійснення української політики та прояви політичного процесу медичною термінологією: «Багато консервативно налаштованих, із яких будь-які зміни приходиться витягати кліщами» (С. Тігіпко) [13]; «Ніякими пластичними операціями неможливо зі шлунку створити мозок, душу або серце» (Ю. Тимошенко) [6].

Широко вжитку в концептуальному полі українського політичного дискурсу зайняла метафорична модель «споріднення», функціональні критерії якої полягають у моделюванні горизонтальних та вертикальних взаємовідносин у суспільстві, між державними інститутами, владою та

громадянським суспільством. Концептуальний потенціал метафоричної конструкції проявляється у конструюванні соціально-політичних відносин, формуванні норм та правил громадянської взаємодії, ідентифікації політичної приналежності представників соціуму та розвитку рівня політичної культури й світогляду. Категоріальний апарат метафоричної моделі складається з характерних фреймів:

Фрейм «Кровні зв'язки». Використовується об'єктами політичного діалогу для семантичного споріднення українських політичних реалій з кодексом сімейних відносин: «Аналогічна ситуація і тут — держава це велика сім'я, де такі правила — це закони» (О. Тягнибок) [14].

2. Фрейм «Весільні зв'язки». Слугує категоріальної площиною пояснення української політики в рамках традицій весільних відносин українського народу: «Загалом пропозиція «вийти заміж» наполеглива, я обцяла подумати» (Н. Королевська) [15].

3. Фрейм «Сімейні зв'язки релігійного та юридичного характеру». Слугують для інтерпретації політичних взаємовідносин понятійною сферою релігійного та юридичного споріднення: «... розуміючи, що Ющенко після обрання на пост президента був усиновлений олігархією» (Ю. Тимошенко) [6]; «Колишній, з дозволу сказати, голова держави з його націоналістичною, русофобською лінією, політикою історичних образ — хрещений батько Тягнибока» (П. Симоненко) [16].

Важливою передумовою функціонування іншої понятійної сфери — кримінально, стали криміногенні процеси функціонування соціуму після розпаду Радянського Союзу. В ментальності жителів пострадянських країн сформувалося зовсім недоступне розумінню іноземців відношення до справедливості, закону і його порушників [11, с. 96]. Як результат, популяризація кримінальної тематики на межі з мінімізацією гуманізації соціальних відносин детермінували «мовну інтервенцію» кримінальної метафори в український політичний дискурс. Ключові понятійні директиви даної метафоричної моделі класифікуються численними фреймами:

1. Фрейм «Злочинні дії та спеціалізація». В українському дискурсі виконує функцію акцентування уваги на негативну діяльність політичних суб'єктів та забезпечення глибокої емоційної реакції соціуму на дані події: «Газети, в яких я працював, переслідували, закривали, топили...» (О. Ляшко) [8]; «Я дуже шкодую, що Тарас Чорновіл замість молодого політика, що подає надії, перетворився в кіллера за замовленням» (А. Герман) [17].

2. Фрейм «Злочинні організації та їх структура». Широко використовується для негативного змалювання політичних об'єднань, владної верхівки та окремих персоналії політичного процесу: «Я в ув'язненні, тому що стоїть завдання — покарати мене за раніше пережитий нинішньою бандократією страх» (Ю. Луценко) [10].

3. Фрейм «Місця позбавлення волі». В сучасному українському політичному дискурсі найчастіше використовується опозиційними політичними силами для заручення народною підтримкою власних нон-конформістських поглядів й лідерів які їх лобіюють та дискредитації і делигітимізації діючої влади шляхом асоціативного співставлення її діяльності з емоційною тривожною реакцією народу на місця відбування судового покарання: «... тільки Тимошенко залишається такої фігурою, але її тримають під замком» (Н. Королевська) [15]; «Це якийсь новий, масштабний, антиросійський політичний проект, який хоче перетворити країну в політичний концлагер» (Н. Вітренко) [18].

Розроблена Дж. Лакофом та М. Джонсоном асоціативна дихотомія концептуальних кореляцій комунікативних фрагментів «Суперечка» — «Війна» детермінувала екстраполяцію політичних конфліктів шляхом когнітивних трансформацій мілітаристських категорій. Мілітаристська метафора продуктивно асимілювала в український політичний дискурс, акумулюючими чинниками даного процесу стали перманентні конфлікти, що наповнюють усі сфери соціально-політичних відносин України. Конкуруючі тенденції економічної та соціальної сфер, знайшли продовження у виборчих «баталіях» політичних еліт, що в свою чергу, сприяло ідеологічному розмежуванню населення країни та виникненню суспільних протиріч етнічного, історичного, національного та мовного спрямування. Проте, в умовах українських соціально-політичних реалій мілітаристська метафора нав'язує суспільству конфронтаційні стереотипи вирішення проблемних питань, замість пошуку альтернативних засобів досягнення консенсусу. Військова метафорична модель представлена в Україні наступними фреймами:

1. Фрейм «Бойові дії». Виконує функцію перенесення сутності політичних подій до семантичного значення мовних концептів військової кампанії. Така тенденція пропагандує «макіавелістські» традиції у політичному вимірі України — ціль виправдовує засоби: «А всім, хто хоче використати кампанію для дестабілізації ситуації, то ми не допустимо більше політичних війн.» (В. Янукович) [19].

2. Фрейм «Організація військової служби». Дані поняття слугують інтерпретації політичного процесу як військової служби з характерної структурию та ієрархією: «... тобто я відходила від того, що політика повинна служити грошам і кланам, і намагалася поставити політику на служіння саме громадянам»; «Я хочу бачити ту армію депутатів, політиків, просто чесних людей, які розуміють, як боротись за Україну» (Ю. Тимошенко) [6].

3. Фрейм «Військові дії та озброєння». В українському політичному дискурсі слугує для радикалізації вирішення проблемних питань, надаючи механізмам, інструментам та проявам політичного процесу мілітаристських ознак та викликаючи агресивну реакцію або емоційне піднесення суспільних мас: «... із цих 5 років я, як би, ривками знаходилась на посаді прем'єр-міністра і знаходилась при повному саботажі...» (Ю. Тимошенко) [6]; «Впевненість в законному закінченні справи в неї вселяла, по-перше, підтримка людей України, і по-друге, що важливо, принципова позиція Європи. Два політичних бронезилета» (Н. Королевська) [15]; «Найбільше нас турбують методи кавалерійського наскоку у спробах продовження реформ» (Я. Сухий) [10].

Широкі рамки структури театральної метафори зумовили інтеграцію референтних зв'язків політичного процесу з різноманітними проявами акторського мистецтва в український політичний дискурс. Українське суспільство постає чудовим споживачем театралізованого політичного процесу, що створює попит на театральну метафоризацію політичного дискурсу. Політичні інтриги, нещирість політичних акторів, удаваність передвиборчої агітації, театральний дух української політики, залаштунковий акт українського політичного процесу дали кумулятивний ефект фундаменталізації метафоричний моделі «театр» з варіативними фреймами:

1. Фрейм «Тип видовища». Надання політичним явищам якостей певного літературного жанру та виду мистецтва — функція даної понятійної категорії в побудові української політичної комунікації: «Я зрозумів, що радянська політика — це театр абсурду, королівство кривих дзеркал» (Д. Табачник) [20]; «Якщо депутати не згодні з електронним голосуванням, вони просто пишуть заяву і не влаштовують циркову виставу» (О. Єфремов) [21].

2. Фрейм «Актори, структура та матеріальна база театру». Покликані відобразити політичну еліту представниками театального бомонду, а цілісну картину, окремі прояви та «інвентар» політичного

процесу — театральними лаштунками: «Ми всі прекрасно знаємо, що Жириновський має реальний вплив тільки на свою власну політичну мову ... це просто політичний клоун» (С. Брацюнь) [22]; «Я впевнений, ті, хто задумує ці оранжеві сценарії, керується одним мотивом: вбити клин між Україною та Росією» (Н. Азаров) [137]; «Так ми можемо побачити, якою насправді є політика і дипломатія, що ховається за сюртуками і фраками» (О. Ляшко) [8].

3. Фрейм «Публіка та реакція на виставу». Сутність понятійних рамок полягає у компаративізмі суспільства, як «глядача» політичного процесу, що відповідно до якості постановки «політичного акту» реагує та оцінює майстерність дійства»: «Колишня команда працювала і вибирала цей кредит тим, що вони нічого не робили, з'ясовували відносини, каталися на ковзанах, і їм аплодувала Європа, надягала помаранчеві шалики у Європарламенті та аплодувала їм» (А. Герман) [10].

4. Фрейм «Елементи вистави». Дана смислова підсистема подає політичний процес як структуроване за всіма правилами театального мистецтва дійство зі своєю специфічною театальною програмою: «У корупції немає партійності. Цей трюк не пройде» (В. Янукович) [37]; «Парафування чи не парафування — тут немає політичного підтексту, на відміну від політичних заяв про завершення переговорів. Це політичний акт» (П. Климкін) [23]; «... ми будемо відкинуті і станемо грати роль сировинного придатка» (Н. Азаров) [9].

Значного розповсюдження в різноманітних комунікативних теоріях набула метафорична модель «спорт». Зацікавленість народних мас, суттєва роль спорту в суспільній діяльності та поява серед політичних персоналій визначних спортсменів зумовили активне використання ментального потенціалу даної метафоричної конструкції в українському політичному дискурсі, трансформуючи політичний процес в спортивну боротьбу, що відзначається власними правилами, дієвими прийомами, командними діями та спортивним досягненнями на шляху до «політичного олімпу»:

1. Фрейм «Види спорту та інвентар». Дана термінологія покликана відобразити політичні перипетії у вигляді спортивних заходів з власною методикою, специфікою та характерною матеріальною базою: «... тому що оця заяложена кадрова колода, яка тасується то в опозиції, то при владі, тасується вже 20 років» (О. Ляшко) [8]; «Друга причина — зараз ніхто на політичній арені не представляє націонал-патріотичні інтер-

еси» (О. Тягнибок) [14]; «... на їхнє місце наберуть таку шваль, що це буде ще гірше» (Т. Чорновіл) [10].

2. Фрейм «Кваліфікація та статус спортсменів». Дана понятійна основа — дієвий інструмент асоціативного співставлення суб'єктів політичного процесу з учасниками спортивних змагань при розподілі владних активів: «Яка буде запропонована стратегія на майбутнє і наскільки вони задовольнять членів команди ...» (Н. Королевська) [127].

3. Фрейм «Процес змагання та результати». Дана категорія слугує ментальною детермінантою когнітивного сприйняття політичного процесу в рамках спортивного змагання з послідовними результатами, переможцями та переможеними: «І це наша країна, яка володіє колосальними науковими школами, яка здатна здійснити ривок вперед» (Н. Азаров) [32]; «Ми пропускаємо гол за голом, пропускаємо фактично м'ячі в свої ворота в інформаційній сфері» (К. Бондаренко) [24].

Широко вжитку в українському політичному дискурсі набуло явище зооморфної метафори. Асоціативне позиціонування даної метафоричної моделі має суттєві історичні рамки і в процесі власної еволюції адаптувалось в сучасній українській політичній комунікації. Співставлення політики з тваринним світом відбувається на рівні різноманітних фреймів:

1. Фрейм «Склад царства тварин». Вживається з метою висвітлення політичних акторів представниками тваринного світу з характерною ієрархією: «... мовляв, навіщо опозиція погодилася з драконівськими умовами» (Н. Королевська) [15]; «Віктор Андрійович прекрасно розумів з ким він маж справу, з якою політичною твариною — гарненькою, але хитрою лисицею» (І.Ванникова) [10].

2. Фрейм «Середовище мешкання тварин та принципи існування». Дана понятійна категорія надає принципам політичних процесів властивостей тваринного середовища. Символізує характерну для тієї чи іншої політичної сили політичну обстановку й оточення твариною термінологією: «Чи може в нас там інвестиційне гніздо?» (Ю. Тимошенко) [6]; «І Путін, і Медведєв нас будуть поважати, тільки коли ми будемо тримати своє слово і розуміти, що ми також сильні. Закон джунглів» (О. Тягнибок) [14].

3. Фрейм «Частини тіла тварин». В українському дискурсі слугує метафоричним еквівалентом пояснення діяльності учасників політичного процесу: «Вони постійно падали на хвіст комусь сильному ...»;

«Коли ми приходимо до людей, які уявляють нас чортами з рогами, копитами і з свинячим рилом, і починаємо розкривати свою позицію, то починається гра на контрасті ...» (О. Тягнибок) [14].

4. Фрейм «Діяльність тварин». Характеризує політичну активність суб'єктів політичного процесу діяльністю властивою представникам тваринного світу: «... всіх у всьому обвинувачуєш і плетеш інтриги» (Н. Королевська) [15].

5. Фрейм «Поводження з тваринами». Дана ментальна установка функціонує для того, щоб показати експлуатаційні властивості учасників української політики та методи їх приборкання: «Тому, коли Ющенко сказав «фас» своїм політичним сатрапам ...» (П. Симоненко) [25].

Іншою домінантною субсферою метафоричної експансії виступає асоціативна модель «артефакти». Сприяли такій тенденції доступна структуралізація внутрішніх фреймових елементів моделі та комфортна ментальна позиція соціуму відносно оселі, як середовища існування, затишку, сімейного благополуччя та соціальної потреби. Тому асоціативна імплементація даної моделі в політичний діалог — «закладає фундамент» у подальшу «надбудову» адресованої реципієнту інформації, що викликає позитивне свідоме сприйняття:

1. Фрейм «Конструкція дому». Використовується для ототожнення основ політичного процесу з конструкційними елементами будівлі: «На протязі останніх двадцяти років в Україні сформувалась своєрідна платформа тих сил, які не бачать себе в економіці ...» (Н. Азаров) [9].

2. Фрейм «Будівництво, ремонт». Слугує для компаративістського співставлення політичної діяльності з процесом будівництва чи ремонту певної конструкції: «Якщо ви пам'ятаєте, тоді був повністю перебудований енергоринок» (Ю. Тимошенко) [6]; «Коли ми намагаємося будувати наші взаємовідносини у Росію ...» (Н. Азаров) [9].

3. Фрейм «Жителі і власники будівлі». В українському дискурсі визначає учасників політичного процесу, як людей проживаючих в помешканні, що допомагає ідентифікувати соціально-політичні відносини на прикладі побутового спілкування та взаємодії мешканців будівлі: «Присутнє одне бажання: протипоставити нас нашому великому сусіду, тій країні, з якою ми разом жили дуже багато років» (Н. Азаров) [9].

В рамках метафоричного поля «Механізм» політичні відносини постають врегульованими, машинальними процесами, що супроводжується «механізацією» соціальної взаємодії і функціонування політичних

та суспільних інституцій як технологічної конструкції в якому суспільство постає деталями «політичного двигуна»:

1. Фрейм «Політичні утворення — технологічні конструкції». Слугує для екстраполяції політичних організацій або методів здійснення політики технічними термінами та продуктами механічного будівництва: «... корабель Європи тоне ...» (Н. Азаров) [9]; «Якщо політик, ідучи до влади, не має інструментів проведення реформ, туди ходити не треба»; «... при повній ізоляції тих інструментів, які можуть реальні реформи проводити» (Ю. Тимошенко) [6].

2. Фрейм «Управління механізмом». Використовується для пояснення проявів політичної діяльності процесом керування механічною конструкцією: «Безсумнівно, існує гальмування цих законів, і це природно» (В. Янукович) [19]; «Країну розвернули в сторону дуже великого бізнесу» (Ю. Тимошенко) [6]; «Сам рівень наших відносин просто не дозволяє забігати наперед, з питанням: «А можна, я партією поруюлю?»» (Н. Королевська) [15].

Трансформаційні тенденції українського політичного дискурсу відображаються на потенціалі своєрідного креативу політичного слова в рамках конструювання специфічних українських політичних метафор: «Така ситуація привела до появи в нинішньому парламенті «тушок» та «лозінських» (А. Парубій) [10]; «І особливо очевидно цей курс проявився в період, коли так звані «помаранчеві» були при владі»; «Ви ж знаєте, що Україна була не першою спробою «помаранчевого пера» (Н. Азаров) [9].

Виходячи з аналізу українського політичного дискурсу, можна дійти висновку, що український політичний процес асимілював варіативну методологію політичної мови. Релевантним елементом конструювання соціально-політичного діалогу в рамках українського політичного простору стала політична метафора. Ключова роль даного інструменту політичної мови, полягає у концептуалізації соціально-політичної реальності шляхом пояснення складних політичних механізмів понятійними категоріями характерними для української соціальної ментальності. Як результат, різноманітні прояви політичного процесу: конфронтації політичних акторів за розподіл прерогатив, функціонування державного апарату, варіативні тенденції міжнародної політики, легітимізація політичного режиму — адаптовані до поширених сфер буття українського соціуму, шляхом синонімічного концептуального співставлення. Ефективність метафоричних моделей зумовлена станов-

ленням та еволюцією української нації, особливостями життєдіяльності, типом соціальної ідентифікації та сферою культурного доробку. Таким чином, типовими понятійними сферами метафоричного моделювання виступають спортивні, мілітаристські соціально-побутові, фізіологічні, медичні, метафори живої та неживої природи. Особливістю українського політичного дискурсу є поява нових метафор, зрозумілих виключно в українській соціально-політичній понятійній площині.

Концептуалізація політичної реальності на основі метафоричних конструкцій володіє значним потенціалом детермінації політичного процесу. Апелюючи до ключових соціальних установок та понять суспільства, політична метафора здатна артикулювати імпліцитні тенденції ідеологічної матриці будь-якої політичної парадигми та інтенсифікувати процес рефлексії й засвоєння соціальними масами кодифікованих соціально-політичних норм. Дана тенденція окреслює значні маніпулятивні потенції політичної мови, здатні трансформувати соціально-політичне середовище країни.

Компетентність у метафоричному конструюванні дозволяє варіативним політичним силами українського процесу, отримувати перевагу у демократичній конкуренції, завдяки реалізації власних політичних інтенцій та ідей на основі розкриття їх глибинного теоретичного змісту та високої практичної цінності через характерну для українського соціуму ментальну площину.

Список використаних джерел:

1. Carver T., Pikalo J. *Political Language and Metaphor: Interpreting and changing the world.* — Routledge, 2008—320 p.
2. Chilton P.A., Schäffner C. *Politics As Text and Talk: Analytic Approaches to Political Discourse.* — John Benjamins Publishing, 2002—245 p.
3. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By.* — The University of Chicago 2003. — 256 p.
4. Чудинов А. П. *Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации: Монография / А. П. Чудинов.* — Урал. гос. пед. ун-т. — Екатеринбург, 2003. — 248 с.
5. *Русская община. Украина наш — соборный организм [Електронний ресурс].* — Режим доступу: <http://www.russian.kiev.ua/material.php?id=11606396>

6. Корреспондент. net. Юля: перезагрузка. Интервью Юлии Тимошенко журналу Корреспондент. Полный текст [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://korrespondent.net/ukraine/politics/1149000-yulya-perezagruzka-intervyu-yulii-timoshenko-zhurnalu-korrespondent-polnyj-tekst>
7. Сегодня.ua. Ющенко рассказал, как независимость Украины изменила лицо всей Европы [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://www.segodnya.ua/ukraine/jushchenko-rasskazal-kak-nezaviscimost-ukrainy-izmenila-litso-vcej-evropy.html>
8. Interviewer. Интервью Олег Ляшко: «Настоящих буйных мало, вот и нет вожаков» [Электронный ресурс].— Режим доступа: http://interviewer.com.ua/politics/oleg_lyashko/
9. NCTV. Телевидение нового века. Интервью Николая Азарова газете «Завтра» [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://nctv.in.ua/news/read/intervyu-nikolaya-azarova-gazete-zavtra->
10. Платинова Буковина. Інформаційний ресурс. Лучшие фразы украинских политиков на прошедшей неделе [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://www.bukovina.biz.ua/news/3044/>
11. Чудинов А. П. Россия в метафорическом зеркале: Когнитивное исследование политической метафоры (1991–2000). Монография / А. П. Чудинов.— Екатеринбург: Урал. гос. пед. ун-т, 2001.— 238 с.
12. Фокус.ua. Литвин уверен, что его партия не будет донором для Партии регионов [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://focus.ua/politics/211112/>
13. Ukranews. Интервью Сергея Тигипко [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://ukranews.com/ru/interview/2011/11/25/391>
14. Ukranews. Интервью Олега Тягнибока [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://ukranews.com/ru/interview/2009/11/23/24>
15. LB.ua. Избранное для всех. Наталья Королевская. [Электронный ресурс].—Режимдоступу:http://lb.ua/news/2011/11/29/125925_korolevskaya_chast_1.html

16. Обозреватель. КПУ: Ющенко — крестный отец Тягнибока [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://obozrevatel.com/news/2010/11/20/404712.htm>
17. ТСН. Герман: Черновол стал политическим киллером [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://ru.tsn.ua/ukrayina/german-chernovol-stal-politicheskim-killerom.html>
18. Новости политических партий. Интервью лидера ПСПУ Наталии Витренко радиостанции «Голос России» [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://www.qwas.ru/ukraine/vitrenko/Intervju-lidera-PSPU-Natalii-Vitrenko-radiostancii-Golos-Rossii9/>
19. Сегодня.ua. Янукович обещает не допустить в Украине «политических войн и противостояния» [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://www.segodnya.ua/politics/power/janukovich-obeshchaet-ne-dopucitit-v-ukraine-politicheskikh-vojn-i-protivoctojanija.html>
20. ДОСЬЕ. Табачник Дмитрий. ДОСЬЕ [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://www.rudenko.kiev.ua/persons/tabachnyk>
21. ТСН. Регионал посоветовал нунсовцу, который заявил о фальсификации в Раде, не устраивать цирк [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://ru.tsn.ua/ukrayina/regional-posovetoval-nunsovcu-kotoryy-zayavil-o-falsifikacii-v-rade-ne-ustrivat-cirk.html>
22. Цензор.Нет. Украинские националисты призывают СМИ игнорировать «политического клоуна» Жириновского [Электронный ресурс].— Режим доступа: http://censor.net.ua/news/41880/ukrainskie_natsionalisty_prizyvayut_smi_ignorirovat_quotpoliticheskogo_klounaquot_jirinovskogo
23. E-News. МИД Украины: У Украины не было принципиальных намерений парафировать Соглашение об ассоциации на саммите 19 декабря [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://e-news.com.ua/show/240620.html>
24. МБ. Против Украины ведется информационная война — политолог [Электронный ресурс].— Режим доступа: http://ru.molbuk.ua/ukraine/47853-rus_proti-ukrayini-vedetsya-nformacyna-vynapoltolog.html
25. Коммунистическая партия Украины. Петр Симоненко: Левая идея — вечна! [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://www.kpu.ua/petr-simonenko-levaja-ideja---vech>

Найчук А. А. Функциональный потенциал политической метафоры в украинском политическом дискурсе

Систематизированы закономерности функционирования метафорических конструкций в украинском политическом дискурсе.

Ключевые слова: *политическая метафора, метафорическое моделирование, фрейм, концептуализация, понятийная сфера.*

Naitchuk A. A. Functional potential of political metaphor in Ukrainian political discourse

This article deals with functioning of metaphorical constructions in Ukrainian political discourse.

Keywords: *political metaphor, metaphorical constructing, frame, conceptualization, conceptual sphere.*